

سبک زندگی سیاسی دیپلمات شهید انقلاب اسلامی در دیپلماسی مقاومت

عباسعلی رهبر¹

فصلنامه مطالعات منطقه‌ای جهان اسلام، دوره اول، شماره 1، بهار 1404

چکیده

سیاست خارجی هر کشوری نشان‌دهنده موضع آن کشور و نشئت گرفته از قانون اساسی و هویت آن کشور است. بعد از انقلاب اسلامی، شعار «نه شرقی، نه غربی، جمهوری اسلامی» و «استقلال، آزادی، جمهوری اسلامی» مطرح گردید و باب جدیدی را در استراتژی جهان اسلام گشود و توانست دیپلماسی مقاومت هوشمند را تولید نماید. در همین ارتباط سبک زندگی دینی یکی از مفاهیم بنیادین زندگی انسان است که نقشی مهم و تأثیرگذار در ابعاد مختلف فردی و اجتماعی، از جمله عملکرد شغلی دارد. هدف از این مقاله خوانش سبک زندگی سیاسی دیپلمات شهید انقلاب اسلامی در دیپلماسی مقاومت است. سؤال اصلی مقاله نیز در مورد چیستی منظومه سبک زندگی سیاسی دیپلمات شهید جهت تقویت دیپلماسی مقاومت است که این فرضیه اصلی مطرح می‌شود منظومه سبک زندگی سیاسی دیپلمات شهید برای ارتقای دیپلماسی مقاومت مبتنی بر دو عامل پیوند دیپلماسی - میدان و دیپلماسی - اخلاق با تأثیر از ارزش‌های انقلاب اسلامی، مقاومت اسلامی و فضایل شخصیتی وزیر شهید در دولت شهید رئیسی بوده است. روش مقاله نیز با هدف کاربردی و از نوع کیفی با رویکرد تفسیری و همچنین با استفاده از روش جمع‌آوری کتابخانه‌ای است که به بازتاب

1. استاد گروه علوم سیاسی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران aa.rahbar@atu.ac.ir

---

رسانه‌ها در مورد موضوع مقاله می‌پردازد.

کلیدواژه‌ها:

دیپلماسی مقاومت، اخلاق، سیاست، سبک زندگی.

سیاست خارجی هر کشوری نشان‌دهنده موضع آن کشور و نشئت گرفته از قانون اساسی و هویت آن کشور است. بعد از انقلاب اسلامی شعار «نه شرقی، نه غربی، جمهوری اسلامی» و «استقلال، آزادی، جمهوری اسلامی» مطرح گردید و باب جدیدی را در استراتژی جهان اسلام گشود که به معنای انزوای ایران از جهان نیست، بلکه به معنای مشخص بودن مرزها و حریم واقعی ملت ایران است. امروز به واسطه شرایط جدید جامعه بین‌الملل، عرصه دیپلماسی سیاست خارجی به عرصه مبارزه تبدیل شده است که در این جبهه خطیر برای تأمین منافع ملی و حفظ استقلال و عزت کشور باید با روحیه‌ای انقلابی و پافشاری بر نظام معنایی اسلام حقیقی و تأکید بر هویت اسلامی و حسن ظن به وعده‌های الهی و اتصال به قدرت بی‌نظیر نیروی مردمی و خودتکابی، لزوم تشکیل ائتلاف و واکنش سریع، رویکرد حکیمانه و عزت‌مدارانه به مسائل جبهه مقاومت داشته باشیم که برای نیل به این مقصود، توجه و بهره‌گیری از رهنمودهای هوشمندانه مقام معظم رهبری به عنوان مفسر آموزه‌های انقلاب و مبین قدرت نرم جبهه مقاومت ضروری به نظر می‌رسد.

ایشان در همین اتفاقات اخیر منطقه‌ای اشاره داشتند که یکی از کارهای مهمی که [عملیات] طوفان الاقصی انجام داد، این بود که نشان داده شده چگونه یک گروه اندک - اینها در مقابل آنها کم‌اند دیگر؛ تعدادشان کمتر است - با تدارکات و امکانات بسیار کم اما با ایمان و عزم راسخ می‌تواند محصول سال‌ها تلاش جنایت‌کارانه دشمن را در ظرف چند ساعت دود کند و به هوا بفرستد؛ می‌تواند دولت‌های متکبر و مستکبر عالم را تحقیر کند. فلسطینی‌ها هم رژیم غاصب را هم پشتیبانان رژیم غاصب را تحقیر کردند با عمل خودشان، با شجاعت خودشان، با اقدام خودشان و امروز با صبر خودشان. این یک درس بزرگ است. البته این جنایت‌ها بشریت را تکان داد، همه را تکان داد (درس بزرگ طوفان الاقصی به روایت رهبر انقلاب، 1402/8/10، در: farhikhtegandaily.com).

در ادامه ضمن بیان مفاهیم مهم به بخشی از سیاست خارجی دولت سیزدهم و حمایت از محور مقاومت و عرصه سبک زندگی دیپلماتیک شهید مجاهد دیپلمات مرحوم دکتر امیرعبداللهیان با بهره‌مندی از جمع اولیه از نظرات کارشناسان و دیپلمات‌هایی که با دستاوردهای مهم ایشان در عرصه دیپلماسی مقاومت آشنا بودند، اشاره می‌کنم.

لازم است یادآوری شود امیر عبداللهیان در سال ۱۳۷۱ وارد وزارت امور خارجه شد. وی ابتدا به عنوان کارشناس سیاسی اداره اول خلیج فارس مشغول به کار شد. این شهید دیپلمات سال ۸۶ بالاترین پست خود را در وزارت خارجه آن زمان دریافت کرد و سفیر ایران در بحرین شد. سپس در سال ۸۹ نیز به عنوان مدیر کل حوزه خلیج فارس وزارت امور خارجه برگزیده شد که پست حساسی نیز محسوب می‌شود. شهید امیر عبداللهیان در سال ۱۳۹۰ توانست معاونت عربی و آفریقایی وزارت امور خارجه را در دست بگیرد و در سال 1400 وزیر خارجه دولت شهید رئیسی گردید.

1. نظام مفهومی

الف) سبک زندگی سیاسی

«سبک» در لغت به معنای شیوه‌های متمایز در انجام دادن کارها، شیوه یا آداب رفتاری متمایز است. معنای لغوی واژه «سبک زندگی» به چگونگی جریان حیات و شیوه زندگی انسان‌ها چه فردی و چه گروهی تعریف شده است که مشتمل بر اشکال حیات فردی و اجتماعی است. بی‌تردید سبک زندگی دینی یکی از مفاهیم بنیادین زندگی انسان است که نقشی مهم و تأثیرگذار در ابعاد مختلف فردی و اجتماعی، از جمله عملکرد شغلی، دارد. در سال‌های اخیر تأثیر سبک زندگی دینی بر عملکرد شغلی به موضوعی پر مباحثه در پژوهش‌ها تبدیل شده و برخی مطالعات بر تأثیر مستقیم سبک زندگی دینی یا اثر آن بر متغیرهای میانجی بر عملکرد شغلی تأکید دارند. یافته‌ها نشان دادند سبک زندگی دینی با تأثیر بر انگیزه، خودنظارتی، مشارکت، وجدان کاری و سرمایه اجتماعی می‌تواند بر عملکرد شغلی تأثیرگذار باشد. با این حال این رابطه پیچیده و چندوجهی است و از عواملی چون تعدیل‌کننده‌های مختلف اثر می‌پذیرد (عابدی جعفری و صالحیان، 1403: 37).

در بیشتر نظریه‌های روان‌شناختی و جامعه‌شناختی سبک زندگی، به آرمان و اهداف فردی و اجتماعی مردم که پشتوانه سبک زندگی آنان است، توجه نشده یا کمتر توجه شده است؛ اما بررسی سبک زندگی بر اساس آموزه‌ها و جهان‌بینی اسلامی نمی‌تواند نسبت به اهداف و آرمان‌های فردی و اجتماعی بی‌تفاوت باشد. نتیجه اینکه سبک زندگی اسلامی دارای یک آرمان و تعدادی هدف است. اهداف زندگی خود بر دو نوع خرد و کلان و وسیله‌ای و نهایی (آرمان) قابل تقسیم‌اند. آرمان زندگی

در قرآن بر اساس تفسیرهای مختلف یکی از سه مورد زندگی پاکیزه، عبودیت و عبادت می تواند باشد که به نظر می رسد همه آنها بیان کننده یک چیزند (کافی، 1396: 119).

سبک زندگی سیاسی «در اصطلاح مجموعه ای نظام مند از شیوه های مواجهه خاص با مهم ترین وظایف زندگی در حیطه زندگی سیاسی است که به منظور نیل به اهداف سیاسی حاصل از باورهای اثرپذیرفته از عواطف و شرایط محیطی شکل می گیرد» شیوه خاص مواجهه با مهم ترین وظایف زندگی در حیطه زندگی سیاسی است که به منظور نیل به اهداف سیاسی حاصل از باورهای اثرپذیرفته از عواطف و شرایط محیطی شکل می گیرد. نهاده شدن یک «سبک زندگی سیاسی» به عنوان فرهنگ غالب، علاوه بر عوامل فاخر بینشی، عاطفی و مقتضیات شرایط منوط به برخورداری از مؤلفه های سبک ساز است (عنوانی و همکاران، 1401: 54).

مهم ترین مؤلفه های سبک ساز در ساحت زندگی سیاسی

مؤلفه های متعددی در ارتقای شیوه و سیره زندگی و تبدیل آن به سبک در ساحت های مختلف زندگی دخیل اند. برخی از مهم ترین آنها عبارت اند از:

- قانونمندی و برخورداری از ساختاری متحد و منسجم؛
- خودانگیختگی و خلاقیت؛
- ابداع های تسهیل کننده دسترسی به اهداف؛
- پویایی و اجتناب از انفعال؛
- قرابت سبک با فطرت انسانی (عنوانی و همکاران، 1400: 56-57)؛
- ساختار شکنی و قاعده افزایی (مایر، 1387: 232).

ب) مقاومت اسلامی

مقاومت اسلامی از بنیان های فلسفی واقع گرایی انتقادی (رک: سوری، 1403) برخوردار است؛ به این معنا که این جهان بینی مبتنی بر نقد وضع موجود و تلاش برای نظم مطلوب است. در این راستا جهان بینی مقاومت اسلامی علی رغم پذیرش برخی از واقعیت های موجود در روابط بین الملل،

خواهان تجدیدنظرطلبی در بنیان‌های نظم موجود است که وجوه آن را می‌توان ضللت با هژمون، عدلت طلبی، استکبارستیزی خلاصه کرد. در مقاومت اسلامی با وجود پذیرش موازینی چون مرزهای بین‌المللی و شناسایی موجودیت دولت‌ها به عنوان کنشگران اصلی نظام بین‌الملل، ساختار حاکم که مبتنی بر هژمونی است، مورد انتقاد است. همان‌طور که در بحث قبل اشاره شد، مقاومت اسلامی فراتر از ساختار موجود نظام بین‌الملل رفته و اساساً نظم مبتنی بر این ساختار را به چالش می‌کشد. بر این اساس نظم مطلوبی را جست‌وجو می‌کند که پایه‌های آن مبتنی بر اصولی چون عدالت، برابری، فقدان ظلم و معنویت‌گرایی است. در این نظم مطلوب تعالی‌گرایی مهم‌ترین هدفی است که دنبال می‌شود. در جهان‌بینی مقاومت اسلامی، مقاومت در برابر ظلم نباید در مرزهای ملی متوقف شود. این نوع مقاومت در برابر هر گونه استبداد و عدالت‌خواهی وظیفه‌ای دینی است.

بر همین مبنا آموزه مقاومت اسلامی نیز معطوف به تحقق چشم‌اندازی روشن از جهان بر مبنای رهایی است. مقاومت اسلامی چشم‌انداز روشن و امیدوارکننده‌ای از آینده جهان ارائه می‌دهد و سرنگونی نظام سلطه کنونی و برپایی حکومت عدل جهانی را امری اجتناب‌ناپذیر و حتمی‌الوقوع قلمداد می‌کند. بلاید توجه داشت که اسلام بر خلاف نظریه انتقادی هدلیت انقلاب رهایی‌بخش را تماماً به کارگزاری انسان‌ها و انباده است که با سرگرم شدن آنان به لذات کاذب همه امید رهایی از بین برود، بلکه رهایی‌بخشی برنامه از پیش تعیین شده خداوند به عنوان فعال مایشاء عالم هستی برای فرجام کار جهان محسوب می‌شود و اراده قاهر او پشتولنه اجرای این برنامه است. قطعی بودن حاکمیت بندگان صالح در پایان تاریخ و غلبه جریان حق بنا به خواست خداوند در دو آیه ذیل از قرآن کریم تصریح شده است: «لَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ» (انبیاء: 105) یکی از بارهای معنایی «مقاومت» عدم انحراف و پیروی از حق و عدالت است. همان‌طور که در این آیات اشاره شده است: «وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يَفْتَالُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا...» و در راه خدا با کسانی که با شما سر جنگ دارند، کارزار کنید، اما تعدی روا مدارید...» (بقره: 190).

نتایج تحلیل مضمون مقاومت مبتنی بر اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای نشان داد که الگوی مقاومت اسلامی مشتمل بر پنج بُعد یا حیظه و 27 مؤلفه است: بعد معنویت‌گرایی و تکلیف‌محوری دربرگیرنده پنج مؤلفه است: ایمان و انس با قرآن در اجتماع؛ تکلیف‌گرایی به جای نتیجه‌گرایی؛ عزم و

اراده جدی در راستای عزت‌مندی؛ تعالی‌خواهی فرامادی؛ باور به فرهنگ و هویت اسلامی. بعد وحدت مسلمین و همگرایی در جهان اسلام دربرگیرنده آگاهی سیاسی و انسجام دینی، مقابله با توطئه و تکفیر، امت‌گرایی در جهان اسلام، بیداری اسلامی، تقریب مذاهب است. بعد تقویت بنیه و دانش دفاعی - نظامی سه مؤلفه خوداتکایی و واجب‌بودن اقتدار نظامی و توان‌بازدارندگی، مقابله با جنگ نامتقارن و تهدیدات نرم، آمادگی همه‌جانبه، پیشرفت تسلیحات نظامی و ارتقای دانش دفاعی را در بر می‌گیرد. بعد تحریم همه‌جانبه رژیم صهیونیستی دربرگیرنده يك مؤلفه بوده که شامل فشارهای همه‌جانبه علیه رژیم صهیونیستی می‌گردد (نوری گلجایی و سپهر، 1403: 116).

ج) دیپلماسی مقاومت

جمهوری اسلامی ایران همواره تلاش داشته است با تأکید بر وجوه همگرایانه برای مقابله با رژیم صهیونیستی به عنوان دشمن مشترک جهان اسلام، به الهام‌بخشی جنبش‌های اسلام‌گرا و پشتیبانی از گروه‌های هم‌راستا در غرب آسیا مبادرت نماید و این حمایت، طیفی از همکاری‌های مادی و فنی تا حمایت‌های معنوی را در بر می‌گیرد که از آن با عنوان «دیپلماسی مقاومت» یاد می‌شود.

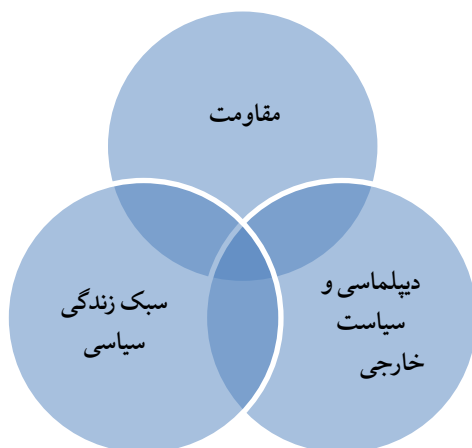
مقاومت در گفتمان انقلاب اسلامی ایران دارای دو وجه سلبی و ایجابی است. مهم‌ترین عنصر سلبی گفتمان مقاومت، نفی سلطه و سلطه‌ستیزی است و دوم نفی استکبار و استبدادستیزی است. در مقابل وجوه ایجابی آن ناظر بر مفاهیمی چون عدالت‌خواهی و حق‌طلبی، اسلام‌خواهی، صلح‌طلبی، عزت‌طلبی و اقتدار، استقلال‌طلبی، آزادی‌خواهی و معنویت‌گرایی است (ر.ک: دهقانی فیروزآبادی، 1391).

جمهوری اسلامی ایران در «دیپلماسی مقاومت» با تأکید بر شبکه‌سازی رسمی و غیررسمی برای تقویت محور «مقاومت» در راستای اصول و مبانی برآمده از اسلام، قانون اساسی و اندیشه رهبران انقلاب اسلامی، اولویت را به مسئله فلسطین داده و از اقدام گروه‌های مبارز فلسطینی در مقابله با رژیم اشغالگر قدس فارغ از افتراقات مذهبی و اختلافات روشی حمایت می‌کند. در واقع رویکرد جمهوری اسلامی ایران در «دیپلماسی مقاومت» بر «وحدت در عین کثرت» به معنای

حمایت از آرمان و راهبرد گروه‌های «مقاومت» فلسطینی در مبارزه با رژیم صهیونیستی به رغم اختلاف در شیوه‌ها و تاکتیک‌ها استوار است (دهشیری و حسینی، 1398: 27).

جنگ و دیپلماسی، دو ابزار مدیریت قدرت در عرصه بین‌المللی به شمار می‌روند. روشن است که دیپلماسی ابزاری است که با پشتوانه مولفه‌های قدرت می‌تواند تثبیت و تحصیل منافع ملی را به دنبال داشته باشد. یکی از مهم‌ترین منابع قدرت که پشتوانه دیپلماسی قرار می‌گیرد، قدرت معنایی و گفتمانی است. مقاومت اصلی‌ترین گفتمان جمهوری اسلامی ایران در سطح منطقه و فرامنطقه‌ای است و دیپلماسی مقاومت با پشتوانه قدرت این گفتمان به دنبال تأمین منافع ملی جمهوری اسلامی در تحولات مختلف بین‌المللی است (ر.ک: نیک‌سیرت و کولیوند، 1401).

دولت‌ها همواره سعی می‌کنند در سیاست خارجی خود، آن جهت‌گیری را برگزینند که تأمین‌کننده حداکثر منافع ملی و امنیتی برای آنها باشد. جمهوری اسلامی ایجاد و حفظ صلح و امنیت منطقه‌ای و بین‌المللی پایدار و حقیقی را منوط به اتخاذ و کاربست جهت‌گیری و گفتمان مقاومت در سیاست خارجی خود و در قالب پارادایم برخورد با سلطه می‌دانند؛ جهت‌گیری مقاومت در قالب پارادایم برخورد با سلطه و مبتنی بر قدرت روایت انقلاب اسلامی از متن اسلام ناب محمدی (ص) و با هدف غرب‌زدگی‌زدایی از مناسبات قدرت و سیاست بین‌الملل نظریه‌پردازی شده است. مهم‌ترین هدف جمهوری اسلامی ایران، از اتخاذ جهت‌گیری مقاومت در سیاست خارجی، تأمین امنیت هستی‌شناختی و حفظ و تداوم هویت انقلابی-اسلامی، استقلال‌طلبی، سلطه‌ستیزی، صلح‌طلبی و عدالت‌خواهی می‌باشد. بر این اساس سیاست خارجی ایران، بیش از آنکه هدف‌محور باشد، رسالت‌محور است و از منطق تناسب و اقتضا به جای منطق نتایج پیروی می‌کند (جوادی ارجمند و همکاران، 1399: 97).

2. سیاست خارجی دولت سیزدهم و حمایت از محور مقاومت

شهید امیرعبداللهیان در همایش دیپلماسی مقاومت اشاره کرد که در مسیر دیپلماسی مقاومت از موضوع فلسطین عقب‌نشینی نخواهیم کرد و همان‌طور که برادر عزیزمان حسین شیخ‌الاسلام عمر خود را وقف مقاومت و آزادی قدس شریف کرد، با هدایت خردمندانه مقام معظم رهبری تا تشکیل دولت واحد فلسطین در سراسر سرزمین فلسطین به پایتختی قدس شریف این راه را ادامه خواهیم داد. دکتر امیرعبداللهیان همچنین تصریح کرد: جمهوری اسلامی ایران در مسیر دیپلماسی و مذاکره ثابت‌قدم است و ما با حفظ منافع ملی کشور همچنان به تلاش‌هایمان برای جمع‌بندی مذاکراتی که ماه‌ها درگیر آن بودیم، ادامه می‌دهیم (وزارت خارجه، 1401).

در تحلیل شورای آتلانتیک در مورد عملیات طوفان الاقصی آمده است که درگیری طوفان الاقصی ضربه‌ای به مذاکرات جاری بین اسرائیل، عربستان سعودی و ایالات متحده درباره یک توافق عادی‌سازی شکل خواهد داد. تحلیل‌گران معتقدند اگر حماس مورد حمایت ایران تلاش می‌کرد این مذاکرات را از مسیر خود خارج کند، «باعث شد». چرا؟ چون اسرائیل غزه را با حضور بی‌سابقه و محدودیت‌های خفه‌کننده محصور خواهد کرد. این خط پایه جدیدی خواهد بود که ریاض اکنون باید از طریق آن درباره «مسیر رو به جلو» فلسطینی‌ها که آنها بر آن اصرار داشتند، مذاکره کند (شورای اتلانتیک، 2023).

اما نکته مهم همراهی و کمک کامل دولت سیزدهم یعنی دولت شهید آقای دکتر رئیسی و وزیر شهید امور خارجه دکتر امیرعبداللهیان به جبهه مقاومت بوده است که دو راهبرد مهم را مد نظر داشتند: اول توجه به آرمان‌گرایی و واقع‌بینی یعنی این انقلاب آرمان‌هایی دارد که به صورت واقع‌بینانه پیگیری می‌شوند. دوم تقید به راهبرد هوشمندانه در سیاست خارجی جبهه مقاومت بود که مبتنی بر مدیریت جهادی حکیمانه، تثبیت مرزبندی با دشمن و نگرش و بینش و رفتار حکیمانه و مصلحت‌جویانه با تراز منظومه مقاومت هوشمند و عزت مردم سرزمین‌های اسلامی بوده است.

در گزارش خبری صداوسیما ذکر شده که شهید آقای دکتر حسین امیرعبداللهیان در جلسه علنی مجلس شورای اسلامی در دفاع از برنامه‌های خود برای تصدی وزارت امور خارجه گفت: منطق عاشورا و پیام کربلا نشان می‌دهد دیپلماسی و میدان دو بازوی محقق‌کننده منافع و امنیت ملی‌اند. ما در وزارت امور خارجه اولاً مذاکره را ابزاری از دیپلماسی می‌دانیم و از میز مذاکره منطقی و توأم با اقتدار و حکمت فرار نخواهیم کرد، با مذاکره‌ای همراه خواهیم شد که فرسایشی نباشد و تأمین‌کننده منافع ملت ایران باشد.

با شهادت آیت‌الله سیدابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور فقید و شهید جمهوری اسلامی ایران و شهادت امیرعبداللهیان «که در توصیف ایشان مقام رهبری از وزیر خارجه پرکار، فعال، با ابتکار، مذاکره‌کننده قوی و باهوش و همچنین پاینده به مبانی و اصول» نام می‌برد، اکثریت قریب به اتفاق کشورهای جهان با ارسال پیام‌های تسلیت، خود را همدرد و عزادار عزای ایرانیان اعلام نمودند. ترجیح‌بند پیام‌های تسلیت، اذعان و اعتراف جهان به صلح‌دوستی، نقش‌سازنده، طینت پاک و نقش وی در توسعه و تقویت روابط کشورهای دنیا با ایران بود. واکنش‌های بین‌المللی به سانحه ناگوار سقوط بالگرد رئیس‌جمهور و شهادت آیت‌الله رئیسی و همراهان به خوبی قدرت و عظمت و عزت ایران را در چشم جهانیان نمایان کرد. حجم عظیم همدردی‌ها با غم ایران و نشان‌دهنده امتیاز درخشان این دو شهید و مجموعه سیاست خارجی دولت سیزدهم در تعامل سازنده با دنیا و همچنین نمایش عزت و اقتدار ایران در دوران کوتاه سه‌ساله دولت سیزدهم بود.

مقام معظم رهبری با اشاره به تحرک دولت در باب سیاست خارجی اشاره کردند که تحرک بسیار خوبی است. این سیاستی که شما [دولت سیزدهم] اتخاذ کرده‌اید که عبارت است از ارتباط با

همسایگان، بسیار سیاست خوبی است... یا ارتباط با همه دولت‌هایی در دنیا که مایل به ارتباط با ما هستند، با یک استثنای محدودی که حالا مشخص است. ارتباط با قاره‌های مختلف، آمریکای جنوبی، آفریقا، آسیا، شرق آسیا، همه جا (بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت دولت، ۱۴۰۲/۶/۸).

علی‌اکبر صالحی، وزیر امور خارجه و رئیس سازمان انرژی اتمی پیشین معتقد است در رأس شهدای اخیر، شهید رئیسی، رئیس‌جمهور خدوم کشور، است که دارای شخصیتی با ویژگی‌های ممتاز از قبیل نجابت، تواضع، مردمی‌بودن، ساده‌زیستی، اخلاق‌مداری و دین‌باوری بود. وی همچنین می‌گوید اما عزیز دیگری از شهدای همراه که با ایشان انسی فراوان داشتم، شهید دکتر امیرعبداللهیان است که در سفری به عراق به عمق درایت، بینش و فهم عمیق ایشان از مسائل منطقه بردم و تصمیم گرفتم در برگشت از وجودشان در مراتب بالاتر استفاده کنم. یکی از ویژگی‌های بارز شهید به اعتبار سوابقشان توأم نمودن تجارب میدان و دیپلماسی بود. امیر عزیز ما در هر دوره و در هر مسئولیتی که داشت، با اخلاص و صداقت و با درایت و توکل کارها را پیش می‌برد (ر.ک: صالحی، ۱۴۰۳/۳/۴ در: <http://www.irdiplomacy.ir/fa/news/2026252>).

مهم‌ترین مؤلفه‌های کارنامه سیاست خارجی شهید آقای رئیسی عزیز و شهید ارجمند آقای امیرعبداللهیان تلاش در حفظ اقتدار ایران، توازن در سیاست‌های منطقه‌ای و بین‌المللی، هماهنگی با سیستم و استفاده بهینه از ظرفیت‌های موجود بود. امیرعبداللهیان زمانی سکان‌دار وزارت خارجه شد که ایران هم به لحاظ منطقه‌ای و هم به لحاظ بین‌المللی منزوی بود و با برخی کشورها روابط قطع یا پر تنش بود (ر.ک: دیپلماتی اخلاق‌مدار در چارچوب اقتدار و عزت ایران ۱۴۰۳/۳/۵، در: irdiplomacy.ir).

دکتر حسین امیرعبداللهیان فردی از عرصه دانشگاه بود که در فضای کنش دیپلماتیک و پیگیری منافع راهبردی ایران شخصیتی کارساز، هدفمند و پرتلاش داشت. الگوی کنش شهید امیرعبداللهیان در وزارت خارجه مبتنی بر الگوی جمع‌گرایانه بود و به همین سبب در عرصه کنش بین‌الملل رویکرد تحرک دیپلماتیک و تش‌زدایی از طریق سیاست قدرت را اتخاذ کرد و سبک فعالیت دکتر امیرعبداللهیان در روابط بین‌الملل و سیاست خارجی بر اتخاذ الگوی همکاری سازنده مبتنی بود (snn.ir/004oXw).

3. شهید خدمت و سبک زندگی دیپلمات شهید در دیپلماسی مقاومت

با توجه به گفتمان انقلاب اسلامی و اهداف فراملی جمهوری اسلامی ایران، مقام معظم رهبری نقش مؤثری در تعریف از مبانی شناختی و استعاره‌های ساختاری برآمده از مکتب اسلام اصیل در جهت تبیین دیپلماسی مقاومت از طریق ارتباطی هدفمند، پایدار و سازنده با مردم مسلمان منطقه و جهان اسلام دارد. معظم‌له در جهت ترویج ارزش‌ها و فعال‌سازی مولفه‌های قدرت هوشمند در چارچوب مقاومت فراملی با تأکید بر دکترین دفاعی، زمینه صدور معنوی انقلاب اسلامی، تولید قدرت نرم، تأمین و ارتقای امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران و بیداری اسلامی در میان امت اسلامی و سایر مستضعفان جهان را فراهم آورده است. بر اساس آن، زبان دیپلماسی مقاومت اسلامی در سیاست بین‌الملل هویت می‌یابد که با راهبرد دفاع آینده‌نگر، بر عزت و اقتدار، استقلال و امنیت، صلح پایدار و ثبات و نظم نوین منطقه‌ای تأکید دارد (صادق‌زاده، 1402: 153) و شهید حسین امیرعبداللهیان نیز با تأسی به دیپلماسی مقاومت نقش مهمی در تقویت آن در منطقه غرب آسیا داشتند. با روی کار آمدن دولت سیزدهم او در سال ۱۴۰۰ توسط شهید آیت‌الله سید ابراهیم رئیسی به عنوان وزیر امور خارجه انتخاب شد. شهید امیرعبداللهیان در کاری که انجام می‌داد، افق و چارچوبی داشت. به همین جهت هم هیچ‌گاه به حاشیه‌ها توجه نکرد و مستقیم به سمت تحقق اهداف در جهت دیپلماسی مقاومت حرکت کرد.

اعتماد شهید سلیمانی به شهید امیرعبداللهیان

زمانی که بنده وزیر خارجه بودم، قرار بود ایران و آمریکا در عراق به صورت غیرمستقیم درباره یک موضوع بسیار مهم و راهبردی مذاکره کنند. ما از شهید حاج قاسم سلیمانی مشورت خواستیم که ایشان، شهید امیرعبداللهیان را پیشنهاد داد و آقای امیرعبداللهیان برای مذاکره با آمریکایی‌ها به عنوان رئیس هیئت ایرانی عازم عراق شد. بعد از مذاکرات مشخص شد که شهید امیرعبداللهیان به طور کامل از حقوق و منافع مردم و کشور دفاع کرده و درباره حضور نظامی آمریکا در منطقه به آنها هشدارهای لازم را داده است (به نقل از: منوچهر متکی).

قبل از تصدی وزارت خارجه ایشان هم نباید نقش شهید دیپلمات در فهم و خنثی‌سازی بحران

سوریه را نادیده گرفت. بحران سوریه یکی از بزرگ‌ترین بحران‌های تاریخ منطقه بود و از سوی دیگر خطرناک‌ترین بحران هم به شمار می‌رفت. در پی جنگ تحمیلی در سوریه بر اساس آمار سازمان ملل حدود ۴۰۰ هزار نفر کشته و شهید و ۷ میلیون نفر آواره شدند. ۲۷۰ هزار نفر فلسطینی مقیم سوریه دوباره آواره شدند و بیش از دو میلیون واحد مسکونی خراب شد. مبلغ مورد نیاز برای بازسازی واحدهای مسکونی ۴۰۰ میلیون دلار تخمین زده شد. هر کدام از اینها می‌توانست یک کشور را به فروپاشی بکشاند؛ اما عوامل مختلفی موجب شکست آمریکا در سوریه شد.

کتاب صبح شام روایت خاطرات امیرعبداللهیان از یک جنگ تروریستی خونین و یکی از خشن‌ترین جنگ‌های جهان است. این جنگ تروریستی مذهبی بود و وجه تمایز کتاب این است که جنگ سوریه از زبان یک دیپلمات ارشد با ویژگی نرمخویی، ادب، آرامش، صداقت و مهربانی تبیین شده است (<https://www.ilna.ir/fa/tiny/news-1497496>).

ابتکار کتاب صبح شام به توصیه شهید حاج قاسم سلیمانی باز می‌گردد. سردار سلیمانی یک سال قبل از شهادت خود و در دیداری به حسین امیرعبداللهیان تأکید کرد که برای انتقال پیام رشادت‌ها، شهادت‌ها، شجاعت‌ها و حتی جنایات و خیانت‌ها در سوریه و منطقه غرب آسیا، بخشی از خاطرات خود را مکتوب و منتشر کند. در کتاب صبح شام که از «خاطرات دکتر حسین امیرعبداللهیان» استخراج شده، «روایتی از بحران سوریه» در سه بخش مطرح می‌شود. در بخش نخست، بیداری جهان اسلام و عرب و مقابله‌هایی که با آن رخ داد، سوءاستفاده‌هایی که از ایجاد شکاف میان شیعه و سنی صورت گرفت. بخش دوم به تلاش‌های دیپلماتیک و سفرهایی که در ارتباط با تحولات منطقه صورت گرفته، پرداخته است و بخش سوم کتاب صبح شام نقش بی‌بدیل سردار سلیمانی در کنترل بحران سوریه و تأمین امنیت ایران و سایر کشورهای منطقه را به تصویر می‌کشد.

در بخشی از کتاب نوشته شده است که بخش‌های اطلاعاتی ما مستندات فراوانی دارند که تأیید می‌کند هدف اصلی ایجاد داعش و بحران بزرگی که برای منطقه ایجاد شد، محور مقاومت و ایران است. قرار بود بحران به کشور ما منتقل بشود. این نقشه‌ای بود که در سطح کلان برای منطقه و ما کشیده شد. کشورهای منطقه هم هر کدام بر اساس درکی که از موضوع داشتند، وارد ماجرا شدند. پس از سقوط شهر موصل در عراق، داعش به پیشروی ارائه داد و به نزدیکی بغداد رسید. از آن طرف تا

پنجاه کیلومتری کربلا پیش رفت و از این طرف در استان دیالی تا نزدیک مرزهای ایران رسیدند. قبل از سال ۱۳۸۹ تصور غالب که درباره سوریه و مخاطرات پیش روی نظام سیاسی آن وجود داشت، این بود که احتمال دارد کشورهای تلاشی کنند با استفاده از روش‌های نرم یا از طریق کودتای آرام و بی‌سروصدا وضعیت سوریه را تغییر دهند؛ اما در ابتدای بحران نشانه‌هایی مبنی بر ورود تروریست‌ها از سراسر دنیا به داخل سوریه آشکار شد و بعد از آن اطلاعاتی به دست آمد که نشان می‌داد برخی کشورهای منطقه با ذوق‌زدگی در صدد ویرانی سوریه و تغییر نظام سیاسی این کشور هستند (ر.ک: مصحفی، 1399).

«فارن‌پالیسی» سپتامبر ۲۰۲۱ (شهریور ۱۴۰۰) گزارشی درباره «شهید حسین امیرعبداللہیان» منتشر کرد و این وزیر شهید را از حامیان سرسخت محور مقاومت دانست و نوشت: «امیرعبداللہیان، قاسم سلیمانی در عرصه دیپلماسی است». شهید امیرعبداللہیان بحق پیونددهنده دیپلماسی با میدان و همچنین پیونددهنده اخلاق با سیاست بود که در ادامه به آنها خواهیم پرداخت.

1) پیوند دیپلماسی و میدان

جنگ غزه با وجود خسارات مادی و انسانی و دردهایی که به فلسطینی‌ها تحمیل کرد، منجر به اثبات یک واقعیت شد، درحالی‌که اخیراً در سایه مواضع رژیم‌های خاص و تشکیلات خودگردان فلسطین امیدها برای احیای مسئله فلسطین از بین رفته بود- واقعیت‌های این جنگ نشان داد که همه فلسطینیان آماده هر فداکاری برای دفاع از آرمان و سرزمینشان هستند و یک صدا پرچم‌های مقاومت را بالا بردند و از طرفی باعث انزوای اسرائیل از همسایگان خود شدند. فشار افکار عمومی علیه رژیم اشغالگر صهیونیستی، اعتراف جهانی به نقض وقیحانه هنجارهای بین‌المللی و حقوق بشر دوستانه از سوی فاشیسم صهیونیستی، لطمه غیر قابل‌ترمیم طوفان الاقصی به نظام سیاسی اسرائیل و رسوایی اطلاعاتی و امنیتی رژیم راست‌گرای افراطی اسرائیل همه حکایت از شکست مفتضحانه فاشیسم صهیونیستی و پیروزی قدرت اراده و انتخاب مردم صبور و مظلوم و شجاع فلسطین و آزادگان جهان دارد.

رهبر معظم انقلاب اسلامی اشعار دارند که «امروز قدرت بازدارندگی رژیم صهیونیستی به پایان

رسیده؛ همان چیزی که ده‌ها سال پیش، شاید حدود شصت سال قبل از این، بن‌گوریون - یکی از مؤسّسین اصلی رژیم صهیونیستی و نخست‌وزیر این رژیم - هشدار داد. او گفت که هر وقتی قدرت بازدارندگی ما به پایان برسد، رژیم ما مضمحل خواهد شد. قدرت بازدارندگی الان به پایان رسیده یا نزدیک به پایان است».

امیر عبداللّه‌یان معتقد بود دیپلماسی همیشه بر «میدان» متکی بوده است و اگر آمریکایی‌ها در یک دهه گذشته در مناسبت‌های مختلف با ایران درباره برنامه هسته‌ای و سایر موضوعات موافقت کردند، به دلیل تونل‌های ایران در میدان و حوزه نفوذ ایران بود. شهید حسین امیر عبداللّه‌یان «دستگاه دیپلماسی را هنگام تصدی وزارت امور خارجه در تمامی ماموریت‌های جبهه مقاومت، در راستای تأمین منافع ملی و مصالح جهان اسلام فعال کرد و موجب حذف گفتمان دوگانه‌سازی میان «دیپلماسی» و «میدان» شد. تقویت و ارتقای سطح جبهه مقاومت در یمن، سوریه، عراق و لبنان جزو دستاوردهای شهید امیر عبداللّه‌یان است و امروز فلسطین کلید رمزآلود فتح دنیا و امری جهانی شده است. اقدامات مؤثر و انقلابی وی در طول جنگ غزه و طی بیش از هفت ماه گذشته نشان داد مقاومت در رأس دیپلماسی ایران است.

همیشه روحیه خودش را به عنوان عنصری که باید تمام ظرفیت و استعدادهای خودش را مصروف جمهوری اسلامی ایران بکند، نگاه داشت. شهید امیر عبداللّه‌یان در طول جنگ غزه به‌تنهایی چند برابر همه وزرای خارجه کشورهای اسلامی در خصوص مسئله فلسطین و جنگ غزه مسافرت کرد که پرکاری شهید روحیه و توجه او را به‌خوبی نشان می‌دهد.

شهید امیر عبداللّه‌یان پیوند بین دیپلماسی و میدان را به تصویر کشیدند. ایشان بر اساس باور قلبی، فعالیت خستگی‌ناپذیری در زمینه دفاع از مقاومت و احقاق حقوق فلسطینیان داشتند. او موفق شد آن‌چنان آمیزه‌ای از دیپلماسی و مقاومت در عرصه سیاست خارجی از خود به یادگار بگذارد که دیگر نتوان دوگانه‌سازی‌های دیپلماسی یا مقاومت را واقعیتی گریزناپذیر تصور کرد.

یکی از تحلیل‌گران سیاست خارجی ایران معتقد است مهم‌ترین مؤلفه‌های کارنامه امیر عبداللّه‌یان تلاش در حفظ اقتدار ایران، توازن در سیاست‌های منطقه‌ای و بین‌المللی، هماهنگی با سیستم و استفاده بهینه از ظرفیت‌های موجود بود. او زمانی سکان‌دار وزارت خارجه شد که ایران هم به لحاظ

منطقه‌ای و هم به لحاظ بین‌المللی منزوی بود و با برخی کشورها روابط قطع یا پرتنش بود. تلاش‌های امیرعبداللهیان برای تثبیت صلح و امنیت و ثبات در هماهنگی با متحدین در محور مقاومت قابل توجه است. از روز سوم طوفان الاقصی نخستین سفر منطقه‌ای‌اش را آغاز کرد. اتاق فرمان مشترک محور مقاومت جهت هماهنگی دیپلماسی مقاومت به موازات میدان عمل می‌کرد. از محورهای اصلی عملیات دفاع از فلسطین و مردم غزه بود (ر.ک: دیپلماتی اخلاق‌مدار در چارچوب اقتدار و عزت ایران، در: irdiplomacy.ir).

دکتر خالد القدومی نماینده جنبش حماس در ایران در مورد شهید امیرعبداللهیان می‌گوید: طبعاً مقام وزارت خارجه بخش اساسی از تصمیم‌سازی سیاسی در جمهوری اسلامی ایران به شمار می‌رود و ماهیت این دیپلمات مقاوم نیز کاملاً در مسیر کمک به حق و مستضعفان و اهالی خود در غزه و فلسطین مشخص و ملموس بود. وی سخنان و ابزارهای دیپلماتیک خود را در تقابل با دشمن مشترک امت اسلام یعنی رژیم صهیونیستی قرار داده و انسجام عمیقی بین سطوح تصمیم‌سازی جمهوری اسلامی ایران شامل رهبران ایران و تصمیم‌سازان و اجراکنندگان این تصمیم‌ها ایجاد کرد. «حسین الدیرانی» نویسنده و پژوهشگر لبنان به نقش این شهید دیپلمات در اقدامات جبهه مقاومت پرداخت و افزود: «او اگر یک دیپلمات نبود، یک مبارز در عرصه‌های جنگ نظیر فرمانده شهید قاسم سلیمانی می‌شد. او دیپلماتی مجاهد بود که تمامی محافل فرماندهی جبهه‌های مقاومت از لبنان گرفته تا سوریه، عراق، یمن و فلسطین او را می‌شناختند. شهید امیرعبداللهیان همواره بین کشورهای مختلف اسلامی و بین‌المللی تردد داشت و هیچ خستگی به خود راه نمی‌داد و تمامی پتانسیل‌ها را برای توقف جنگ و تجاوز به غزه و نسل‌کشی مردم این کشور از سوی صهیونیست‌ها و تروریست‌های جهانی، بسیج می‌کرد».

سفیر یمن در ایران در مورد شهید امیرعبداللهیان شهادت می‌دهد که آقای امیرعبداللهیان در رأس شهادتی هستند که در مقابله با جبهه کفر داشتیم. از زمانی که ایشان وزیر خارجه ایران شدند، نه فقط وزیر خارجه ایران بلکه سفیر سایر کشورهای اسلامی در جامعه بین‌المللی برای مبارزه با استکبار بود. ایشان در حوزه دیپلماسی یک دیپلمات شجاع بود.

2) همراهی دیپلماتیک با عملیات وعده صادق

در موضوع، عملیات وعده صادق، آنچه مشخص و قطعی بود، این بود که شهید امیر عبداللهمیان همه کشورهای منطقه را درباره این حق مشروع ایران متقاعد کرده و به آمریکا و دیگر حامیان رژیم صهیونیستی هشدارهای لازم را داده است؛ آمریکایی‌ها پیام شهید امیر عبداللهمیان را دریافت کرده بودند و باور داشتند که در صورت حمایت از رژیم صهیونیستی، ایران سکوت نخواهد کرد.

وزیر خارجه با بیان اینکه شورای امنیت به درخواست‌های مکرر ما برای جلوگیری از حملات رژیم به منافع ایران در سوریه هیچ واکنشی انجام نداد، گفت: حمله ایران کاملاً ضروری بود؛ چون ایران گزینه دیگری جز آن نداشت.

وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران در نشست عالی رتبه شورای امنیت سازمان ملل متحد در خصوص «وضعیت خاورمیانه، شامل مسئله فلسطین» اشاره داشتند که حمله موشکی اول آوریل رژیم تروریست اسرائیل به ساختمان سفارت کشورم در دمشق نشان داد که این رژیم حتی در نقض اصل بنیادین مصونیت افراد و اماکن دیپلماتیک و نادیده‌انگاشتن کنوانسیون‌های شناخته شده وین تردید نمی‌کند. همان گونه که اکثر اعضای شورای امنیت در نشست دوم آوریل این نهاد اعلام کردند، این حمله نقض آشکار منشور ملل متحد، حقوق بین‌الملل و کنوانسیون‌های وین بوده و بنابراین قویاً محکوم است.

شورای امنیت طی ماه‌های گذشته به درخواست‌های رسمی و مکرر ما برای جلوگیری از حملات بیشتر رژیم اسرائیل به منافع و مستشاران رسمی نظامی ضد تروریسم ایران هیچ اقدامی انجام نداد، متأسفانه این شورا به خاطر رفتار کاملاً غیرمسئولانه آمریکا، انگلیس و فرانسه، در واکنش به این حمله مطلقاً غیرقانونی نیز حتی از صدور یک بیانیه محکومیت صرف هم عاجز ماند.

سخنرانی پایانی ایشان در سازمان ملل مطالب شنیدنی است که می‌گویند:

آقای رییس

مایلم مجدداً تأکید کنم که ریشه بحران خاورمیانه در اشغال سرزمین تاریخی فلسطین نهفته است. حل جامع، عادلانه و دائمی آن نیز به فراهم آوردن زمینه لازم

برای تحقق کامل و آزادانه حق مسلم ملت فلسطین در تعیین سرنوشت خویش از طریق برگزاری یک فراندوم، میان همه ساکنان اصیل فلسطینی شامل مسلمان، مسیحی و یهودی با کمک سازمان ملل و ایجاد دولت فراگیر، تاریخی و مادری فلسطین به پایتختی قدس شریف است. بنی آدم اعضای یکدیگرند که در آفرینش ز یک گوهرند

چو عضوی به درد آورد روزگار دگر عضوها را نماند قرار

(امیرعبداللهیان در نشست شورای امنیت، 1403/1/30، در: asriran.com).

حرکت منطقی و قلیل دفاع جمهوری اسلامی ایران در عملیات وعده صادق برآمده از الگوی رهبری هوشمند جمهوری اسلامی ایران بوده است که مبتنی بر نگاه ابعادی و متناسب با مسئولیت ملی و فراسرزمینی خود بر اساس عزت و حکمت مؤثر بوده است.

«سایدان مانالاکا» الگوی رهبری هوشمند را با مؤلفه‌های رهبری عقلایی، رهبری هیجانی و رهبری معنوی ارائه کرده و اظهار می‌دارد که رهبری هوشمند پیروان را در سه بعد عقلایی، هیجانی و معنوی هدایت می‌کند. در بعد عقلایی مدیریت بر مبنای هدف صورت گرفته و در بعد هیجانی بر مدیریت عواطف و احساسات تأکید شده (شفیعی: ۱۳۹۸ به نقل از: مک‌کونین و باتیس، ۲۰۱۳: ۴۶۶) و در بعد معنوی کارها هدفمند و با معنا شده و به ارزش‌ها و باورهای اعتقادی بها داده می‌شود. این ابعاد را می‌توان در بخش رهبری نرم جست‌وجو کرد.

در عملیات «وعده صادق»، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و نیروهای مسلح ایران اسلامی با پرتاب موشک و به‌پروازدرآوردن انواع پهپاد از داخل خاک ایران، به‌طور مستقیم مواضع رژیم صهیونیستی را هدف قرار داد که رهبری این حمله ابعاد سه‌گانه عقلایی، هیجانی و معنوی رهبری هوشمند را مد لحاظ داشته است.

در بعد عقلایی بودن عملیات وعده صادق می‌توان دو اصل دفاع مشروع از کیان و سرزمین خود و تمسک به اصول موضوع حقوق بین‌الملل را در نظر داشت. ایران برای صلح، برای زیستن معمولی در جهان و برای مقابله با تروریسم دولتی صهیونیست‌ها، پس از صبری زیاد، دیگر راهی جز دفاع مسلحانه نداشت.

پیامد عقلایی دیگر این عملیات ایجاد وحدت و انسجام در گرایش‌های مختلف سیاسی بود. این وحدت و یکپارچگی پیام ویژه‌ای برای دشمنان ملت ایران دارد و نشان می‌دهد مردم ایران در دفاع از هویت معنوی و سرزمینی خود با یکدیگر متحد بوده و از تفرقه پرهیز می‌کنند. همچنین عملیات وعده صادق متنبه کردن اولیه رژیم کودک‌کش صهیونیستی است؛ به گونه‌ای که روزنامه صهیونیستی هاآرتص به سرزنش دولت نتانیاهو پرداخت و نوشت: با حمله ایران، اسرائیل بهای اقداماتش را پرداخت. هاآرتص نوشت: با حمله ایران به اسرائیل، زمان پرداخت بهای اقدامات اخیر اسرائیل فرارسید و این بار ممکن است هزینه غیرقابل تحمل باشد.

در بعد هیجانی عملیات فوق می‌توان از انتظارات طبیعی مردم و جریان مقاومت در تنبیه متجاوز سخن گفت. در این میان شب آسایش مردم غزه در حین عملیات بسیار جالب و فرحناک بوده است. وعده صادق نه خیلی عجولانه و بلافاصله صورت گرفت و نه خیلی با تأخیر انجام شد.

در بعد معنوی رهبری هوشمند عملیات وعده صادق می‌توان به سخن یکی از بنیان‌گذاران این پیشرفت در بعد صنعت موشکی یعنی شهید حسن طهرانی مقدم گوش داد که در شرح عملیات والفجر مقدماتی توپخانه‌های به‌غنیمت گرفته‌شده را یادگار و ثمره خون شهدا می‌دانست. همچنین در جریان ساخت و پرواز موشک به یارانش این آیه شریفه را قرائت می‌کرد که «وَمَا رَمَيْتْ إِذْ رَمَيْتْ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَى».

ناگفته نماند بنا بر فرمایش مقام معظم رهبری، امام بزرگوار که این همه تحولات را به وجود آورد و به معنای واقعی کلمه امام تحوّل بود، اما اینها را از خدا می‌دانست؛ امام راحل اینها را به خودش نسبت نمی‌داد؛ اینها را از خدا می‌دانست. همین تحول روحی را که در جوان‌ها به وجود آمده بود - که در همین صحیفه امام منتشر شده - ملاحظه کنید، [ایشان] مکرر در بیاناتشان به آن توجه می‌کنند و اظهار تعجب می‌کنند، برای ایشان اعجاب‌آور است. خود امام (این کار را کرده بود. دست خود او در این کار بود، اما آن را از خدا می‌دانست؛ واقعیست هم همین است که از خداست؛ لا حول و لا قوّة الا بالله العلیّ العظیم، همه چیز و هر حول و قوه‌ای از خداست و امام واقعاً این [آیه] «وَمَا رَمَيْتْ إِذْ رَمَيْتْ» را به معنای واقعی کلمه معتقد بود (بیانات در تاریخ ۱۳۹۹/۳/۱۴).

3) پیوند اخلاق با سیاست و دیپلماسی

امیرعبداللهیان هنرمندانه سیاست و دیپلماسی را در خدمت اهداف ملی به کار گرفت و اولین هنر او آشتی دادن اخلاق و سیاست بود. این شهید از افرادی بود که ادب و اخلاق در روش کاری او موج می‌زد. گرچه وی در سیاسی‌ترین نهاد کشور خدمت می‌کرد، قدرت و نفوذ را با اخلاق پسندیده پیوند داد و حُسن خُلق در محیط کاری را از خود به یادگار گذاشت.

ایشان در هر دوره و در هر مسئولیتی که داشت با اخلاص و صداقت و با درایت و توکل کارها را پیش می‌برد. چهره همواره متبسم و قلب سلیم ایشان انسان‌ها را مجذوب خود می‌کرد. رفتار مشحون از محبت و تواضع به ایشان چهره‌ای جذاب بخشیده بود. تواضع، احترام و رفتار بسیار مؤدبانه در کنار تدبیر عمیقی که داشت، ترکیب بسیار جذابی از شخصیت وی ساخته بود و تا ثانیه آخر زندگانی اصرار بر رعایت حرمت افراد داشت.

دکتر خالد القدومی نماینده جنبش حماس در ایران اشاره دارد که محور مقاومت دچار فقدان فردی مقاوم و دیپلماتی قهرمان و سیاستمداری شجاع نظیر دکتر امیرعبداللهیان شد. ایشان در نشست‌ها بسیار خون‌گرم و فعال بود و هرگز خسته نمی‌شد. پیش می‌آمد که بعد از نیمه شب یا بامداد مطالبی از طریق تیم ایشان برایشان می‌فرستادیم و ایشان با آن تعامل می‌کردند.

سفیر یمن در ایران آقای الدیلمی با بیان اینکه شهید امیرعبداللهیان در ادب و تواضع کم‌نظیر بود، گفت: وی همیار شهید سلیمانی در پیش‌برد سیاست‌ها به‌خصوص در در قبال پیش‌برد روابط با کشورهای منطقه به نحو احسن بود.

«حسین الدیرانی» نویسنده و پژوهشگر لبنانی، خستگی‌ناپذیری را از ویژگی‌های شهید حسین امیرعبداللهیان می‌داند: «گاهی او در یک روز به چند کشور سفر می‌کرد و مأموریت‌های خود را در راستای منافع ملت و کشور خود دنبال می‌کرد. من ایشان را انسانی متواضع، بااخلاق، باایمان، سخاوتمند، باهوش، مجاهد، مقاوم و بشاش یافتیم. او متعهد واقعی به اسلام و انقلاب بود و عشق به ولایت‌فقیه را در قلب او احساس کردم».

چهره همواره متبسم و قلب سلیم ایشان انسان‌ها را مجذوب خود می‌کرد. او مصداق «بشرفه فی وجهه و حزنه فی قلبه بود». هر بار که توفیق دیدار با ایشان دست می‌داد، درنهایت تواضع و عواطف

انسانی برخورد می‌کرد. (ناگفته نماند) رفتار مشحون از محبت و تواضع به ایشان چهره‌ای نورانی بخشیده بود. ملت و دولت مردانی دلسوز و پرتلاش را از دست داد. شهید آیت‌الله رئیسی دارای مواضع سیاسی ثابت و اصولی و مدافع سرسخت در حمایت از قضیه فلسطین بودند. در این راه پشتیبان حاذق و مورد وثوق ایشان شهید دکتر امیرعبداللہیان بود (توأم کردن تجارب میدان و دیپلماسی، در: irdiplomacy.ir). وقت‌شناسی و مسئولیت‌پذیری و فروتنی و احترام ایشان به شأن انسان‌ها از فضایی است که هیچ موقع فراموش نخواهد شد.

یکی از خبرنگاران همراه شهید در سفرهای خارجی، از تسلط زنده‌یاد امیرعبداللہیان بر مسائل منطقه و مهارت دیپلماتیک او در کنار پابندی به اصول اخلاقی در برخورد با دیگران نام می‌برد و ادامه می‌دهد که شهید امیرعبداللہیان انسانی با اخلاق بود و در هر برخوردی با دیگران با اینکه وزیر بود، در سلام کردن پیش‌دستی می‌کرد. ما در هر سفر، اخلاق خوب او را بیش از همیشه می‌شناختیم. مسائل مربوط به خبرنگاران مثل اسکان و پذیرایی و رفاه آنها را پیگیری می‌کرد و همیشه سعی می‌کرد خبرنگاران راحت باشند و هیچ کمبودی نداشته باشند. او هر بار خود را به زیارت حرم حضرت زینب[ؑ] و لو برای چند دقیقه ملزم می‌کرد. ما هم همراه ایشان به زیارت می‌رفتیم. یک بار که به مکه رفته بودیم، اصرار می‌کرد که همه همراهان به زیارت بروند، اما خودش نرفت. من از ایشان پرسیدم چرا شما نمی‌روید گفت وقتی که شرایط مساعد برای همه فراهم نباشد من هم به زیارت نخواهم رفت.

بحث و نتیجه‌گیری

آنچه امروز در جبهه مقاومت با رهبری قدرت نرم انقلاب اسلامی صورت می‌گیرد، مبتنی بر عقلانیت سیاسی در حوزه سیاست خارجی و مقاومت هوشمند است. مقام معظم رهبری اشاره دارند که «این قضیه پانزدهم مهر به این طرف، رژیم غاصب صهیونیستی، هم از لحاظ نظامی، هم از لحاظ اطلاعاتی، یک شکست غیر قابل ترمیم خورده؛ شکست را همه گفتند، تأکید من به «غیرقابل ترمیم بودن» است. من می‌گویم این زلزله ویرانگر توانسته است بعضی از سازه‌های اصلی حاکمیت رژیم غاصب را ویران کند که تجدید بنای آن سازه‌ها به این آسانی امکان‌پذیر نیست. بعید است رژیم

غاصب صهیونیستی با همه‌های وهویی که می‌کند، با همه حمایت‌هایی که امروز در دنیا از سوی غربی‌ها از او می‌شود، بتواند آن سازه‌ها را ترمیم کند. من عرض می‌کنم از شنبه پانزدهم مهر، رژیم صهیونیستی [دیگر] رژیم صهیونیستی قبلی نیست و ضربه‌ای که خورده است، به این آسانی قابل جبران نیست».

در طی سه سال فعالیت‌های مجاهدانه این دو شهید بزرگوار (شهید رئیسی و شهید امیرعبداللهیان) ایران با تعامل حداکثری با جهان غیرغربی توانست به اتحادهای مهم سیاسی و بین‌المللی همچون سازمان همکاری‌های شانگهای و بریکس پیوسته، فرصت‌های جدیدی را برای توسعه روابط سیاسی، فرهنگی و اقتصادی ایران با دنیا فراهم کند.

سیاست خارجی و دیپلماسی حمایت از مظلومان جهان در دولت سیزدهم باعث شد نه تنها مردم ایران که ملت‌های مستضعف و مظلوم جهان از آمریکای جنوبی تا آفریقا و آسیا غم شهادت آیت‌الله رئیسی و دکتر امیرعبداللهیان را غم خود بدانند.

مهم‌ترین میراث خدمت و تلاش خالصانه، همراه‌نمودن سیاست و اخلاق توجه به سیاست همسایگی و دیپلماسی مقاومت است و می‌طلبد که در محافل علمی و دانشگاهی این موضوعات را بیش از پیش مورد توجه قرار دهیم. قدر او بعد از شهادتش معلوم شد؛ زمانی که هیئت‌های دیپلماتیک در پیام‌هایی که صادر کردند، به ابعاد شخصیتی و پیگیری‌های وی اشاره کردند و این نشان داد که شهید امیرعبداللهیان در برقراری روابط استراتژیک و دیپلماتیک ظرفیت خیلی خاصی داشت.

دکتر امیرعبداللهیان مجاهد انقلابی در میدان دیپلماسی بود. تسلط بر واقعیات روابط پرآشوب بین‌الملل و تبخّر در پیگیری اهداف آرمانی انقلاب اسلامی در جهان رئالیستی، هنر بزرگ دکتر امیرعبداللهیان در میدان دیپلماسی بود. دکتر امیرعبداللهیان نه تنها توانست با مدیریت مدبرانه و آینده‌نگرانه، جایگاه محور مقاومت را در عرصه منطقه‌ای و بین‌المللی تقویت و جنایات بین‌المللی رژیم صهیونیستی در غزه را از طریق مجاری دیپلماتیک و سازمان‌های بین‌المللی پیگیری کند، بلکه سیاست خارجی کشور در حوزه سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی در دوره خدمت ایشان تقویت شد که عضویت در سازمان شانگهای و بریکس از آن جمله است.

در جبهه مقاومت اصل تمسک و باور به سنت‌های الهی از موضوعات کلیدی مقاومت هوشمند

و فعال است. برای قضاوت در مورد آینده و پیروزی مردم فلسطین توجه به «قدرت نرم الهیاتی مقاومت» و تمسک به سنت‌های الهی هم بسیار مهم است که «إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَعْدَهُ الهی حق است». «وَلَا يَسْتَحِفُّكَ الَّذِينَ لَا يوقِنُونَ». کسانی که به وعده الهی یقین ندارند، نباید با منفی‌بافی‌های خودشان شما را متزلزل و سست کنند. باور به قدرت نرم الهیاتی مقاومت توجه به منبع لایزال نصرت الهی است. نشان این پیروزی آن است که صد سال رژیم صهیونیستی به دنبال حذف مردم فلسطین و توسعه‌طلبی خود برای تضعیف ملل مسلمان بوده که با ناکامی‌های بزرگی روبرو گشته است. هرچند در این مسیر مبارزه با نژادپرستی و ظلم به مردم مظلوم فلسطین جان‌های پربهایی تقدیم مسیر شهادت و آزادگی گشتند و چه بجاست توصیف مقام رهبری از وزیر خارجه شهید به عنوان «وزیر خارجه پرکار، فعال، با ابتکار، مذاکره‌کننده قوی و باهوش و همچنین پایبند به مبانی و اصول «عاشوا سعیداً و استشهدوا سعیداً».

منابع

- سوری، فاطمه (1403). انقلاب اسلامی ایران و بازطراحی جهان نگرش مقاومت در سیاست جهانی. رساله دکتری، دانشگاه علامه طباطبائی.
- صادق‌زاده، محمدعلی (1402). نقش مقام معظم رهبری در تبیین دیپلماسی مقاومت با تأکید بر دکترین دفاعی. نشریه مطالعات دفاع مقدس، 9 (33)، بهار 1402، 153-177.
- مایرن، ورنون هاید (1387) تاریخ تاریخ هنر. ترجمه مسعود قاسمیان، تهران: سمت.
- دهشیری، محمدرضا، و حسینی فهرجی، مجتبی (1398). جایگاه گروه‌های فلسطینی در دیپلماسی مقاومت جمهوری اسلامی ایران. فصلنامه گفت‌وگو راهبردی فلسطین، 1 (2)، 42-27.
- دهقانی فیروزآبادی، سیدجلال (1391). فراتر از روابط بین‌الملل. تهران: انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی.
- شفیعی، عباس (1398). الگوی رهبری هوشمند. مجله حکومت اسلامی، 24 (1).
- عابدی جعفری، حسن، و صالحیان، مجید (1403). مدل تأثیر سبک زندگی دینی بر عملکرد شغلی: مرور سیستماتیک. پژوهشنامه سبک زندگی، 19 (1)، 37-54.
- عنوانی، حامد، فخاری، وحیده، سید موسوی، حسین، و حسینی شاهرودی، مرتضی (1401). واکاوی مؤلفه‌های سبک‌ساز در تثبیت سبک زندگی سیاسی امام خمینی. فصلنامه اندیشه سیاسی در اسلام، 31 (3).
- کافی، مجید (1396). هدفمندی و آرمان‌گرایی در سبک زندگی اسلامی. پژوهشنامه سبک زندگی، 5 (5)، 119-141.
- محمدی سیرت، حسین، و کولیوند، یونس (1401). دیپلماسی مقاومت جمهوری اسلامی ایران در بحران سوریه؛ ابعاد و نتایج. فصلنامه مطالعات روابط بین‌الملل، 60 (60).
- مصحفی، محمدمحسن (1403). صبح شام؛ روایتی از بحران سوریه: خاطرات حسین امیرعبداللّه‌پیان. انتشارات سوره مهر.
- نوری گلجانی، عبدالله، و سپهر، محمدمهدی (1403). الگوی کارآمدی جبهه مقاومت در گفتمان انقلاب اسلامی، مبتنی بر اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای. فصلنامه رهنمون انقلاب اسلامی، 1 (2)، تابستان، 93-118.
- امیرعبداللّه‌پیان در نشست شورای امنیت: حمله ایران ضروری بود چون ایران گزینه دیگری جز آن نداشت (در: asriran.com).
- نماینده حماس در تهران: شهید عبداللّه‌پیان دیپلماسی را در خدمت مبارزه با صهیونیسم قرار داد. قدس آنلاین، qudsonline.ir در:
- پرهیز از دیپلماسی التماسی، لزوم تعاملات خردمندانه و انعطاف با حفظ اصول. در: isna.ir.

توأم کردن تجارب میدان و دیپلماسی. در: irdiplomacy.ir.

دیپلماتی اخلاق مدار در چارچوب اقتدار و عزت ایران. در: irdiplomacy.ir.

عزت، حکمت و مصلحت؛ عناصر سیاست خارجی دولت. خبرگزاری صدا و سیما، در: iribnews.ir.

از دانشگاه تا وزارت خارجه/ امیرعبداللہیان مرد دیپلماسی بود. در: snn.ir.

«صبح شام» روایت امیرعبداللہیان از یکی از خشن ترین جنگ های جهان است. در: ilna.ir.

-خاطرات خبرنگاری که شهید امیرعبداللہیان را در سفرها همراهی می کرد. در: alalam.ir.

Javadi Arjmand, Mohammad Jafar, and Mohammadi Masiri, Ali and Mokarami poor, Mohammad Bagher, (2021). Resistance Orientation in the Foreign Policy of the Islamic Republic of Iran. *Journal of Contemporary Research on Islamic Revolution*, 3 (7), 2021, 97-122.

Atlantic Council, 2023.

<https://shababpress.com/?p=14018>.

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=56516>.

<https://mfa.gov.ir/portal/newsview/713411>.

<https://iqna.ir/fa/news/4210702>.

<https://www.isna.ir/news/1403031409478>.

<https://www.irna.ir/news/85488829>.

<https://www.irna.ir/news/85485548>.

<https://www.irna.ir/news/85488846>.

<https://snn.ir/fa/news/1147616>.

<https://farhikhtegandaily.com/news/87371>.